

Mnenje Zveze aktivov svetov staršev Slovenije na predlog Zakona o šolski inšpekciji

Posodobitev zakona po dvajsetih letih prinaša (po besedah Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, ki je predlog pripravilo) spremembe pri zagotavljanju kakovosti šolske inšpekcije, saj je namen predloga izboljšanje kakovosti pregledov in opredelitev svetovalnega dela inšpektorata oziroma opredelitev vloge evalvatorja sistema v obliki sistemskih pregledov, z namenom izboljšanja delovanja sistema vzgoje in izobraževanja v praksi.

Zveza aktivov svetov staršev Slovenije (ZASSS) je že leta 2018 v Predlogih za prihodnji razvoj slovenskega šolstva v 2. od 7 točk predlogov izboljšav zapisala, da bi bilo treba vzpostaviti sistem zagotavljanja kakovosti v osnovni šoli¹, zato zelo pozdravljamo in podpiramo zgoraj navedeni namen predloga zakona, ki je v javni obravnavi, obenem pa menimo, da bi bilo treba za dejansko učinkovito uresničitev namena zakona dodati oziroma spremeniti nekaj vidikov predloga zakona, ki jih navajamo v nadaljevanju.

1. Naslov zakona

Menimo, da bi se morala **glavna novost predloga zakona**, tj. inštitut sistema pregleda (3. odstavek 2. člena in novo V. poglavje od 28. do 30 člena), katere namen je, da inšpektoratu k dosednji nadzorstveni vlogi (ki se s predlogom zakona še krepi, saj daje inšpektorju pravico voditi postopek o prekršku, medtem ko trenutno lahko inšpektor le predlaga uvedbo postopka zaradi prekrška) doda še svetovalno oziroma vlogo evalvatorja sistema vzgoje in izobraževanja, **odraziti že v naslovu zakona**.

2. Poimenovanje organa ali dodatni organ

Izhajajoč iz 1. točke predlagamo tudi, da se razmisli o **drugačnem imenu organa**. Beseda »inšpekcija« je sama po sebi zastrašujoča tako za šolo kot za starše (in učence). Za primerjavo, v visokem šolstvu je primerljiv organ poimenovan bistveno mehkeje, tj. Nacionalna agencija za kakovost v visokem šolstvu. Res da ta agencija nima pristojnosti kaznovanja, inšpektorji pa naj bi jo po predlogu zakona imeli, a kljub temu bi drugačno ime organa lahko odražalo obe vlogi (nadzorstveno - kaznovalno in svetovalno).

Alternativni predlog je, da se poleg šolske inšpekcije, ki bi imela le nadzorstveno vlogo, uvede **nov (dodatni) organ**² z izključno svetovalno vlogo na področju zagotavljanja kakovosti (v najširšem pomenu razumevanja kakovosti – več o tem glej 3. točko) v sistemu vzgoje in izobraževanja.

3. Obseg sistemskih pregledov

Sistemski pregledi se bodo izvajali z namenom spremljanja in zagotavljanja kakovosti delovanja vrtec in šol. Na ta način se bo preverjala in spremljala skladnost izvajanja dejavnosti vzgoje in izobraževanja s šolsko zakonodajo. Sistemski pregledi se bodo izvajali praviloma vsako peto leto na podlagi letnega programa dela šolske inšpekcije, vsebine teh pregledov pa se bo izbiralo glede na analize dejavnikov tveganja, ki jih opravi šolska inšpekcija, ali tudi na predlog ministra. Sistemski pregled bo napovedan in bo potekal v treh fazah, trajal pa bo največ šest mesecev in se zaključil s poročilom o sistemskem pregledu, ki bo moral vsebovati ugotovitve inšpektorja, ki odražajo evalvacijo skladnosti delovanja zavezanca z zakonodajo s področja vzgoje in izobraževanja, ob uvedbi, med in po zaključku sistema pregleda.

¹ <http://www.zasss.si/documents/Predlogi%20ZASSS%20za%20prihodnji%20razvoj%20slovenskega%20solstva.pdf>

² Npr. UZK KEKS je leta 2017 predvidel t.i. strokovna jedra, ki pa so bila mišljena le kot strokovna podpora in usposabljanje pri izvajanju samoevalvacije, kar ni dovolj za celovito izvajanje kakovosti, saj so samoevalvacije zgolj en del sistema kakovosti.

ZASSS ugotavlja, da se s sistemskimi pregledi v resnici nadomešča redne nadzore, ki jih inšpektorat že sedaj po zakonu izvaja na 5 let, z eno spremembo - na podlagi sistema pregleda inšpektor ne bo smel izreči ukrepov (kot to naredi danes na podlagi ugotovitev rednega nadzora), ampak bo zavezanec (npr. šola) na podlagi ugotovitev inšpektorja izdelal korekcijski načrt, s katerim bo v skladu z navodili inšpektorja načrtoval vsa potrebna dejanja, opustitve posameznih dejanj in sprejem internih aktov, določil roke za izvršitev posameznih aktivnosti, določenih z akcijskim načrtom, v času priprave in izvajanja akcijskega načrta pa bo inšpektor zavezancu nudil strokovno pomoč. Na koncu bo zavezanec poročal inšpektorju, ki bo izdelal poročilo, do katerega se bo moral zavezanec pisno opredeliti v roku, ki ni krajši od osem delovnih dni. Poročilo bo objavljeno na spletni strani šolske inšpekcije.

Predlagani način izvedbe sistemskih pregledov je vsekakor dobrodošel premik vloge inšpektorata iz zgolj "kaznovalca" k vlogi "svetovalca", ampak pri tem ne gre spregledati, da se svetovanje oziroma sistemski pregled nanaša le na preverjanje formalne skladnosti in spremljanje skladnosti izvajanja dejavnosti vzgoje in izobraževanja zavezanca z zakonodajo s področja vzgoje in izobraževanja, ne pa tudi na tisti del kakovosti, ki vključuje kvaliteto poučevanja, torej preverjanje, ali se šolski proces izvaja kakovostno. Slednje je namreč izjemno pomembno za dobro in za vse otroke enako izvajanje vzgoje in izobraževanja. ZASSS spremljanje in zagotavljanje kakovosti delovanja šole razume širše, ne le kot izvajanje (rednega - obdobjnega ali izrednega - na podlagi prijave) nadzora nad zakonitostjo delovanja šole. Torej kakovostno po vsebini, ne le po formi. Sistemski pregledi bi morali npr. služiti tudi izmenjavi dobrih praks šol, kar predlog zakona sicer nakazuje, ko v 29. členu zapiše "V okviru skladnosti delovanja ugotavlja primere dobre prakse,...", ampak se spet navezuje le na skladnost delovanja z zakonodajo.

Glede na navedeno predlagamo, da sistemski pregled oziroma svetovalna vloga organa **preseže evalviranje sistema zavezanca zgolj z vidika zakonodajne skladnosti in ga razširi tudi na preverjanje kakovosti procesa vzgoje in izobraževanja, saj bo le na tak način javni šolski sistem lahko skrbel za zagotavljanje kakovosti šol (in vrtec) za vse otroke po enakih standardih oziroma bo s tem preprečeval neenakosti in nepravilnosti, ki bi jih v javni osnovni šoli moralo biti čim manj.** Primer je npr. zaznana neenakost med šolami (včasih pa tudi znotraj šole) pri učnem načrtu (tako pri uporabi gradiv, količini podane vsebine, kot pri ocenjevanju). V primeru zaznane neenakosti, prijavljene organu, bi organ lahko izrekel (hitro) mnenje, katerega namen ne bi bil nadaljnji nadzor, ampak podpora zagotavljanju enotnosti med šolami.

4. Objava poročila o sistemskem pregledu

V zakonu je predlagano, da se bo poročilo o sistemskem pregledu objavilo zgolj na strani šolske inšpekcije. ZASSS meni, da bi se moralo **s poročilom seznaniti najmanj svet zavoda** (posledično bodo seznanjeni tudi predstavniki staršev v svetu zavoda, ki bodo informacije prenesli do svetov staršev).

5. Pogovor inšpektorja z otrokom in zaslišanje otroka

Sprememba v predlogu zakona v primerjavi z veljavnim zakonom je pri pogovoru inšpektorja z otrokom, saj bi se po novem tak pogovor opravil v navzočnosti odgovorne osebe šole ali druge od nje pooblašene osebe (3. odstavek 13. člena), kar naj bi nadomestilo trenutno predhodno obvestilo staršem, da se bo z mladoletnim otrokom opravil razgovor (sedanji 2. odstavek 13. člena). ZASSS podpira, da se pogovor opravi v navzočnosti odgovorne osebe šole ali druge od nje pooblašene osebe (morda bi lahko dodali, da si tako osebo lahko izbere otrok, saj morda komu bolj zaupa ali se ob njem počuti bolje), sprašujemo pa se, zakaj se ukinja predhodno obvestilo staršev? Če predhodno obveščanje ni v skladu z naravo izvedbe postopka, potem predlagamo vsaj naknadno obvestilo staršem.

Manjša sprememba je tudi pri zaslišanju otroka, saj se predlaga, da se zaslišanje lahko opravi tudi v nenavzočnosti staršev, če so starši z zaslišanjem pisno soglašali. Tudi na tem mestu ZASSS zanima, zakaj bi pri zaslišanju zadostovalo le pisno soglasje staršev?

Obenem pa predlagamo, da se v 13. členu v zadnjem odstavku **črta beseda "lahko"**.

Tudi v drugem določilu 13. člena predlagamo, da se **beseda "lahko" nadomesti z »mora«**.

6. Razlogi za začasno prepoved opravljanja dela

V zvezi z razlogi, ki inšpektorju omogočajo začasno prepoved opravljanja dela (21. člen), je pri razlogu "opravljal delo pod vplivom alkohola ali psihoaktivnih snovi, kar je ugotovljeno neposredno na podlagi videza, ravnanja, psihofizičnega stanja ter drugih okoliščin, ter ni zmožna obvladovati svojega ravnanja," zapisan kumulativni pogoj, torej da poleg opravljanja dela pod vplivom npr. alkohola, mora biti izpolnjen še pogoj, da oseba ni zmožna obvladovati svojega ravnanja.

To se ZASSS ne zdi ustrezno, saj se s tem podpira opravljanje dela pod vplivom alkohola, če učitelj obvlada svoje ravnanje, zato predlagamo, da se **dodatni pogoj "ni zmožna obvladovati svojega ravnanja" črta**.

V 1. alineji predlagamo, da se poleg fizičnega nasilja **doda še psihično nasilje**.

Dodatno pri tem členu ugotavljamo, da je s predloga zakona umaknjen razlog za začasno prepoved opravljanja dela "da pridobiva predšolske otroke, učence in dijake za uživanje mamil, jim mamila prodaja ali daje,". ZASSS ne vidi razlogov za umik.

7. Nudenje strokovne pomoči

V drugem odstavku 6. člena je pri državnih organih in javnih zavodih, ki delujejo na področju vzgoje in izobraževanja in nudijo šolski inšpekciji v zadevah, ki jih obravnava, strokovno pomoč v okviru svojih pristojnosti, določeno, da se morajo na zaprosilo inšpektorja odzvati najpozneje v 30 dneh. ZASSS meni, da je ta rok predolg in bi v interesu postopkov **zadostoval krajši rok** (npr. 8 ali 10 delovnih dni).

8. Pogoji za glavnega inšpektorja in inšpektorja

ZASSS predlaga **razmislek razširitvi kroga tudi na tiste z izkušnjami na visokošolskih ustanovah oziroma univerzi**, s čimer se omogoči pogled od zunaj.

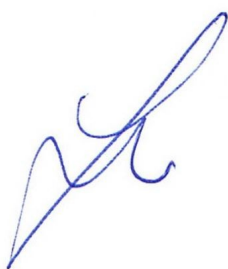
9. Pravica do pritožbe zoper odločbo inšpektorja

Predlagamo, da se 8 dnevni rok podaljša ali vsaj **doda »delovnih dni«**, da se zavezancu omogoči dovolj časa za preučitev odločbe in pripravo kakovostnega odgovora oziroma pritožbe.

10. Pisne pripombe na izvedensko mnenje

Predlagamo, da se rok, ki ga določi inšpektor, nadomesti z besedilom "da v roku, ki ga določi inšpektor **in ni krajši od petih delovnih dni**", da bo zavezancu omogočeno vsaj neko minimalno časovno obdobje za pripravo pisne opredelitve.

Ljubljana, 3. 3. 2025

Lara Romih
predsednica ZASSS